

CÓ NHỮNG ...VẦN THƠ

-36-

Những năm 60 của thế kỷ trước, ngay mới vừa lên trung học, đã trở mắt vô những quyển sách của những tác giả lạ hoắc lạ huơ. Phải chi biết thân biết phận, sau khi bỏ truyện Tàu, quay sang cỡ Châu Về Hiệp Phố của Phú Đức hay Đoàn Ó Biển của Lê Minh Hoàng Thái Sơn, hay mấy cuốn truyện tình lâm ly của Bà Tùng Long hay ông Dương Hà thôi cũng đủ nếm chút... mùi đời. Đằng này, chắc cũng tại cái tật mà ông bà gọi là lóc chóc hay sao không biết mà lắm khi còn vói tuốt lên cái cỏi mù mù của triết lý đông tây... Hết biết. Vậy rồi, trời xui đất khiến có lần chụp đầu được mấy cuốn sách dày cộm của ông Bùi Giáng có tựa là TƯ TƯỞNG HIỆN ĐẠI. Rồi mãi miết đọc mà cũng chẳng biết mớ chữ nghĩa của ông với mấy cái tư tưởng cao vời đó có chịu khó cúi xuống vô đầu thằng nhỏ ham hồ hay không. Chỉ nhớ có lần, một lần nào đó, trong một bài viết của ông có trích mấy câu thơ lục bát, của một tác giả mà bút hiệu cũng lạ hoắc lạ huơ. Vậy mà làm thằng con nít khoái trào cao bỗng giựt mình. Rồi nhớ hoài.

Thói thường, từ lâu lắm, lâu đâu từ lúc mà người ta làm lục bát rồi truyền đến nhau qua cái cửa miệng-người sau gọi là văn học truyền khẩu, đến khi rõ ràng chữ nghĩa thì lục bát hay gọi nôm na là thơ-sáu-tám thường được viết ra rất suông sẻ. Luôn ở tình trạng cặp đôi. Một câu có 6 chữ nằm trên, một câu có 8 chữ nằm dưới, rồi níu khít nhau bằng mớ vần bằng trắc. Thí dụ như :

Anh đi ghe cá cao cò
Ai nuôi cha mẹ, ai thờ tổ tiên

dấu phẩy, dấu chấm thì tùy theo nghĩa mà chấm hay phẩy. Suông sẻ. Quen mắt. Quen tai và êm tai đến độ con nít mà nghe mẹ dỗ-em bằng mấy câu lục bát là ngủ mê mệt. Vậy đó, lục bát truyền từ đời này sang đời khác. Cứ y vậy mà làm... thơ. Khởi có thắc mắc, rắc rối chi hết. Cả tới khi đời đổi mới sau khi đã cũ tới hết chỗ cũ từ những năm 30, 40... thơ văn cũng trở mình... đổi mới, thì lục bát dấu cảm hứng và chữ nghĩa có đổi mới vẫn cứ giữ y hình thức cũ. Vẫn sáu trên tám

dưới, sáu trên tám dưới... phẩy chấm cũng phải đúng nơi đúng chỗ y như mớ văn phạm đã thành khuôn khổ. Cả đến ông Nguyễn Bính, người làm thơ lục bát dễ dàng như trở bàn tay mà cũng khăng khăng giữ riết lấy vóc dáng cũ, y như kẻ tình chung hồng chịu đổi dạ thay lòng, dù đời đã mấy lần dâu bể. Kiểu như bài Lỡ Bước Sang Ngang dài 110 câu

- Em ơi, em ở lại nhà,
Vườn dâu em đón, mẹ già em thương.
Mẹ già một nắng hai sương,
Chị đi một bước trăm đường xót xa.

.....
.....

Sáu trên tám dưới, dấu phẩy giữa câu, dấu chấm cuối câu, đầu câu viết hoa...cứ vậy mà miên man... miên man... y chang. Chẳng chút bận lòng. Cả đến ĐOẠN TRƯỜNG TÂN THANH của Nguyễn Du, dài ba ngàn hai trăm năm mươi bốn câu, coi như mẫu mực của thể lục bát ta, cũng giữ y kiểu cách đó.

Tại vậy đó mà trong cái đầu không lấy gì sáng giá lắm cứ chăm bẵm lục bát là như vậy. Phải là như vậy. Câu cú phải đúng văn phạm- chủ từ, động từ, túc từ. Làm gì thì làm cũng phải biết thân, phận nào ra phận nấy.

Sẩy cái, như đã nói, có lần như một... đồn ngộ, hốt nhiên nhận ra một... tuyệt tác. Trong tập sách của ông Bùi Giáng có trích dẫn mấy câu lục bát là lạ của một tác giả có tên cũng không quen. Vừa chạm mắt vô hai câu được trích dẫn, lòng thẳng con nít đang lớn bỗng giật mình... tá hỏa. Tá hỏa mà sao làm như có bàn tay vuốt nhẹ, vỗ về. Làm như vừa chợt thấy một nụ Quỳnh hoa hé nở. Một vẻ đẹp khác thường với cái đẹp vốn đã quen thuộc đến... lờn. Tiễn chân anh tận phi trường. Lỗi đi. Lỗi ở. Mười phương lỗi về. Viết lại cho đúng kiểu lục bát... phá cách.

Tiến chân anh tận phi trường
Lỗi đi . Lỗi ở . Mười phương lỗi về

Thấy chưa ? Thấy cái chỗ ảo diệu đó chưa ?

Lệ thường, lẽ ra như đang liệt kê mớ chuyện lỗi phải thì phải là “Lỗi đi (, phẩy) lỗi ở (, phẩy) , mười phương lỗi về” như từ hồi năm. Khổ nỗi, dấu phẩy dễ làm người ta bỏ sót, lướt qua. Đằng này lại là... lỗi đi (chấm) rồi lỗi ở (chấm). Dấu chấm buộc người đọc, kể cả chỉ đọc bằng mắt, phải ngừng hẳn lại. Do vậy đã gây ra một ấn tượng tuyệt vời, chưa lần thấy. Câu thơ tám chữ với những dấu chấm bất ngờ, làm người đọc phải ngừng hẳn sau mỗi dấu chấm đó tạo ra một vẻ đẹp mới lạ, đồng thời như hình dung được từng bước ngập ngừng của một cuộc chia tay. Bước đi một bước giây giây lại dừng. Kiểu như bà huyện Thanh Quan tả cảnh biệt ly. Bà huyện thì phải giải thích. Ở đây, Cao Thị không cần phải giải thích. Dấu chấm như một bàn tay giữ lại. Rõ là... lưu luyến. Kết cấu của câu thơ vừa lạ vừa gợi hình vừa gợi ý, quả là... thơ.

Rõ ràng, tác giả, từ những năm 60 đã làm một cuộc giải phóng tuyệt vời cho thơ lục bát. Những dấu chấm quen thuộc được mặc tình xử dụng, ngoài khuôn phép, đã tạo ra một phong cách lục bát mới, như vực dậy một nguồn thơ vốn đã trải lấm phong trần.

Thử đọc lại, thêm một lần KHÚC LY ĐÌNH của tác giả CAO THỊ VẠN GIẢ để rung động thêm một lần nét tài hoa muôn một của lục bát.

KHÚC LY ĐÌNH

Tiền chân anh tận phi trường
Lối đi . Lối ở . Mười phương lối về
Mù sương phi cảnh nào nề
Thôi anh ở lại . Buồn về em mang
Tiền anh một chén rượu tàn
Một bàn tay nắm . Một hàng lệ mau
Cuộc cờ thế sự binh đao
Phút giây tái ngộ ngàn sau biết còn
Một em trong cảnh hao mòn
Một anh đất khách nhớ tròn tháng năm
Trời Tây rẽ bước âm thầm
Ngàn năm mỗi cánh chim bằng tha hương

c a o t h i v a n g i ả